

Arie Zwiep

Qumran en het Nieuwe Testament

n.a.v. Florentino García Martínez en Adam van der Woude
(in samenwerking met Mladen Popović), *De rollen van de Dode Zee*¹

Hoewel het doorgaans niet erg gebruikelijk is aandacht te besteden aan de tweede druk van een boek, mag er wat mij betreft een uitzondering gemaakt worden voor de Nederlandse vertaling van de Dode Zeerollen van de hand van Florentino García Martínez en Adam van der Woude. De eerste editie verscheen in twee delen in 1995; deze tweede editie is een herziene druk in één band, nu met medewerking van Mladen Popović en aangevuld met een flink aantal nieuwe teksten. De vertaling biedt toegang tot verreweg de meeste teksten van de Dode Zeerollen die beschikbaar (en leesbaar) zijn voor een Nederlandstalig publiek. Nu is het niet mijn bedoeling om in te gaan op de ins en outs van het onderzoek naar de Dode Zeerollen (daarvoor zij verwezen naar de bijdrage van Mladen Popović elders in dit nummer), maar wel wil ik reageren als ‘gebruiker’, d.w.z. als iemand die de Dode Zeerollen bestudeert als onderdeel van de studie van het Nieuwe Testament en het vroege christendom. Dat is op zichzelf natuurlijk een forse inperking, want de Dode Zeerollen zijn het op zich al waard om als zelfstandige documenten bestudeerd te worden – er komt tenslotte een heel eigen religieuze voorstellingswereld met een eigen profiel in naar voren. En ook voor andere disciplines is de studie van deze geschriften relevant, maar ik doe dat nu eenmaal vanuit mijn eigen vakgebied, met alle beperkingen die dat met zich meebrengt. *Sic esto*.

Voor de bestudering van het Nieuwe Testament en het vroege christendom zijn de Dode Zeerollen en de gemeenschap waarin ze zijn ontstaan en overgeleverd van bijzonder belang, omdat het om een groepering en een Schriftcorpus gaat die op een aantal punten opvallende overeenkomsten vertonen met het vroege christendom: de hooggespannen *Naherwartung* (de verwachting van het spoedige einde der tijden), het besef Gods uitverkoren volk te zijn te midden van ‘een boos en overspelig geslacht’, de nadruk op de gemeenschap van goederen, de organisatiestructuren, de manier van Schriftuitleg (charismatische exegese, *pesjer*-methode), de rol die aan messiaanse figuren en geïnspireerde leraren wordt toebedeeld,

de sleutelrol die bepaalde Bijbelteksten spelen in het zelfbeeld van de beweging (bv. Jesaja 40), de rol van rituele wassingen, enzovoort. Al met al een opvallend aantal overeenkomsten die het Nieuwe Testament en de Dode Zeerollen met elkaar verbinden en die om een (historische) verklaring roepen.

Wat de bruikbaarheid van deze editie zou vergroten is een register van geciteerde teksten, vooral ook omdat er in de vertaling naar teksten in het Nieuwe Testament wordt verwezen, die de relatie tot het vroege christendom illustreren. Bij mijn weten is er op dit moment nog geen compleet register voorhanden waarin de teksten van het Nieuwe Testament systematisch met die van Qumran kunnen worden opgespoord. Voor de teksten van het Oude Testament zijn dergelijke instrumenten er wel,² maar voor het Nieuwe Testament niet, en al helemaal niet in het Nederlands.

Als 'gebruiker' heb ik behoefte aan twee soorten registers: een register waarin ik kan nagaan in welke teksten van de Dode Zeerollen er mogelijke overeenkomsten zijn met het Nieuwe Testament (te vergelijken met de tekstverwijzingen in de marges van het Griekse Nieuwe Testament van Nestle-Aland) en een register waarin ik kan nagaan in welke teksten van het Nieuwe Testament er overeenkomsten met teksten uit de Dode Zeerollen zijn (te vergelijken met de lijst van *Loci citati vel allegati* in de bijlage van Nestle-Aland). Nu heb ik bij het doornemen van de vertaling (de digitale) pen en papier bij de hand gehad en heb de gegevens op een rijtje gezet voor andere gebruikers.

Het eerste register volgt de tekst van de Dode Zeerollen en vermeldt achtereenvolgens de verwijzing naar de desbetreffende parallel in het Nieuwe Testament en het paginanummer van de vertaling. Het tweede register begint met teksten van het Nieuwe Testament en vermeldt vervolgens de vindplaats in de Dode Zeerollen en het paginanummer van de vertaling. De tussen vierkante haken geplaatste paginanummers zijn verwijzingen die door de vertalers worden gegeven in hun inleidingen en toelichtingen. Deze zijn, anders dan de andere verwijzingen, niet in de lopende tekst van de Dode Zeerollen zelf opgenomen.

Register 1: De Dode Zeerollen en het Nieuwe Testament

1QS IV, 7	1 Pet. 5:4	195
1QS IX, 18	Hand. 9:2	205
1QS IX, 18	Hand. 24:22	205
1QS IX, 17	2 Kor. 6:14	205
1QS IX, 17	Mat 7:6	205
1QS X, 21	Hand. 9:2	208
1QS X, 21	Hand. 24:22	208
1QS XI, 7-8	Kol 1:12	210
4Q258 fragm. 4, II	Hand. 9:2	217
4Q258 fragm. 4, II	Hand. 24:22	217
4Q259 fragm. 2/3, II, 15	Mat. 7:6	218
4Q259 fragm. 2/3, II, 15	2 Kor. 6:14	218
4Q259 fragm. 2/3, II, 16	Hand. 9:2	218
4Q259 fragm. 2/3, II, 16	Hand. 24:22	218
CD-A V, 19	2 Tim. 3:8	237
CD-A XI, 14	Mat. 12:11	246
1QSa II, 9	1 Kor. 11:10	276
1QH ^a XXI, 14	Openb. 22:5	356

4Q381 7, fragm. 76-77	1 Tim. 6:15	394
4Q381 7, fragm. 76-77	Openb. 17:14	394
4Q381 7, fragm.76-77	Openb. 19:16	394
4Q510 4, fragm. 2	Mat. 18:18	398
4Q510 4, fragm. 2	Mat. 25:41	398
4Q510 4, fragm. 2	Jud. 7	398
4Q511 9, fragm. 10	Joh. 6:31vv.	400
4Q511 9, fragm. 10	Openb. 2:17	400
11Q11 III, 10	Openb. 9:11	407
4Q416 II, 15	Rom. 12:3	423
4Q418 III, 14	1 Tim. 6:10	424
4Q424 4, fragm. 1	Mat. 7:27	434
4Q521 II, 7	Openb. 3:21	437
4Q521 II, 12	Mat. 11:5	437
4Q521 II, 13	Luc. 1:53	437
4Q525 II, 6, fragm. 15	Openb. 19:20	444
4Q525 II, 6, fragm. 15	Openb. 21:8	444
-	Openb. 3:12	[464]
-	Openb. 9:13-14	[464]
4Q286 II, 3, fragm. 1	Openb. 1:12	525
4Q512 XII, 3, fragm. 1-6	Heb. 9:13	539
1QM II, 2	Luc. 1:8	560
1QM X, 11	Hand. 7:53	570
1QM X, 11	Gal. 3:19	570
1QM XIV, 7	Mat 5:3	577
-	Luc. 1:32	[611]
-	Luc. 1:35	[611]
4Q246 II, 1	Luc. 1:32	612
-	Luc. 4:18-19	[617]
-	Heb. 7	[618]
11Q13 II, 8	Luc. 2:14	619
1QapGen ar II, 20	Heb. 11:5	762
-	Jud. 14-15	[799]
4Q550 (Proto-Ester ^a) 5	Openb. 5:1	912
-	Luc. 1:5	[917]
-	Luc. 1:8-9	[917]

Register 2: Het Nieuwe Testament en de Dode Zeerollen

Mat 5:3	1QM XIV, 7	577
Mat 7:6	1QS IX, 17	205
Mat. 7:6	4Q259 fragm. 2/3, II, 15	218
Mat. 7:27	4Q424 4, fragm. 1	434
Mat. 11:5	4Q521 II, 12	437
Mat. 12:11	CD-A XI, 14	246
Mat. 18:18	4Q510 4, fragm. 2	398
Mat. 25:41	4Q510 4, fragm. 2	398
Luc. 1:5	-	[917]
Luc. 1:8	1QM II, 2	560
Luc. 1:8-9	-	[917]

Signalement

Luc. 1:32	-	[611]
Luc. 1:35	-	[611]
Luc. 1:32	4Q246 II, 1	612
Luc. 1:53	4Q521 II, 13	437
Luc. 2:14	11Q13 II, 8	619
Luc. 4:18-19	-	[617]
Joh. 6:31vv.	4Q511 9, fragm. 10	400
Hand. 7:53	1QM X, 11	570
Hand. 9:2	1QS IX, 18	205
Hand. 9:2	1QS X, 21	208
Hand. 9:2	4Q258 fragm. 4, II	217
Hand. 9:2	4Q259 fragm 2/3, II, 16	218
Hand. 24:22	1QS IX, 18	205
Hand. 24:22	1QS X, 21	208
Hand. 24:22	4Q258 fragm. 4, II	217
Hand. 24:22	4Q259 fragm 2/3, II, 16	218
Rom. 12:3	4Q416 II, 15	423
1 Kor. 11:10	1QSa II, 9	276
2 Kor. 6:14	1QS IX, 17	205
2 Kor. 6 :14	4Q259 fragm 2/3, II, 15	218
Gal. 3:19	1QM X, 11	570
Kol 1:12	1QS XI, 7-8	210
1 Tim. 6:10	4Q418 III, 14	424
1 Tim. 6:15	4Q381 7, fragm. 76-77	394
2 Tim. 3:8	CD-A V, 19	237
Heb. 7	-	[618]
Heb. 9:13	4Q512 XII, 3, fragm. 1-6	539
Heb. 11:5	1QapGen ar II, 20	762
1 Pet. 5:4	1QS IV, 7	195
Jud. 7	4Q510 4, fragm. 2	398
Jud. 14-15	-	[799]
Openb. 1:12	4Q286 II, 3, fragm. 1	525
Openb. 3:12	-	[464]
Openb. 3:21	4Q521 II, 7	437
Openb. 2:17	4Q511 9, fragm. 10	400
Openb. 5:1	4Q550 (Proto-Ester ^a) 5	912
Openb. 9:11	11Q11 III, 10	407
Openb. 9:13-14	-	[464]
Openb. 17:14	4Q381 7, fragm. 76-77	394
Openb. 19:16	4Q381 7, fragm.76-77	394
Openb. 19:20	4Q525 II, 6, fragm. 15	444
Openb. 21:8	4Q525 II, 6, fragm. 15	444
Openb. 22:5	1QH ^a XXI, 14	356

Overigens zouden er nog wel een aantal parallelplaatsen aan de registers kunnen worden toegevoegd. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de verwijzing naar 'de draak' in 11Q11, fragm. A (p. 406), vgl. Openb.12:3, en de vermelding van Abia in 4Q321, fragm. 5 (p. 952) en 4Q328 en 329 (p. 959), vgl. Luc. 1:5. Op p. 805 en 811 had de verwijzing naar Jud 14-15 best in de vertaling mogen worden opgenomen.

De genoemde parallelplaatsen suggereren natuurlijk niet dat er sprake is van enige literaire afhankelijkheid tussen Qumran en het Nieuwe Testament. Pogingen die in het verleden zijn ondernomen om een dergelijke afhankelijkheidsrelatie aan te tonen (zoals door José O'Callaghan en Carsten Peter Thiede), kunnen rustig naar het rijk der fabelen worden verwezen. Wel is duidelijk dat er in bepaalde segmenten van het Nieuwe Testament sprake is van een gedachtegoed dat ook in de Dode Zeerollen wordt aangetroffen. Het zijn vooral de latere geschriften van het Nieuwe Testament waar parallellen worden aangetroffen: het Evangelie volgens Matteüs, Lucas-Handelingen (met name de geboorteverhalen) en de Openbaring van Johannes. Voer voor speculatie, zou ik zeggen.

Ten slotte nog een paar aardigheidjes. Op pagina 267 is er sprake van 'moeders zonder eigen kleur'. Een dergelijke vertaling schreeuwt natuurlijk om een toelichting. Het zal wel te maken hebben met het al dan niet stemrecht hebben van vrouwen in de gemeenschap, maar bij kleurloze moeders denken wij toch al snel aan wat anders. Overigens, over beeldvorming gesproken: in de zgn. *Hymne op de Wijsheid* (11Q5 XXI) wordt een bijzonder plastische beschrijving gegeven van de geslachtsdaad: hardcore porno in Qumran? Zo kuis waren de broeders kennelijk niet ...³

Al met al is te hopen dat deze vertaling breed ingang vindt bij ieder die geïnteresseerd is in de religieuze wereld van de eerste eeuw en de boeiende maar soms ook vreemde wereld van toen wat dichterbij weet te brengen.

1. Tweede herziene en aangevulde druk; Kampen: Ten Have, 2007, 987 pp. ISBN 978 90 259 5797 1
2. Bijvoorbeeld. D.L. Washburn, *A Catalog of Biblical Passages in the Dead Scrolls*, Library Bindings, 2002, al komen daarin uitsluitend de oudtestamentische teksten volgens de protestantse canon aan de orde.
3. p. 377

Noten